

SERENITAT I REGENERACIÓ DEMOCRÀTICA

Lliçó inaugural - 7/10/2013

Universitat de la gent gran de Cornellà

Bon vespre

Salutacions ...

Els vull agrair, en començar, la seva invitació. Em fa il·lusió poder celebrar amb vostès aquest inici de curs i compartir algunes reflexions sobre la situació social, política i econòmica del nostre país.

Aquesta és la lliçó inaugural de la Universitat de la Gent Gran de Cornellà. Un espai acadèmic que ha demostrat amb la seva trajectòria la seva capacitat de rigor i la seva utilitat. Felicitats, per cert.

Però jo no faré avui una intervenció acadèmica. Parlaré com a polític, a la llum de la meva experiència a les diverses administracions públiques i, especialment, com expresident de la Generalitat. I expressaré la meva opinió, sabent que n'hi ha d'altres tan legítimes com la meva.

Els parlaré de "Serenitat i regeneració democràtica".

Els pot semblar un títol confús, però em sembla un bon resum de les actituds que ens cal defensar en aquests moments de tan soroll polític i de tanta desconfiança dels ciutadans i les ciutadanes respecte de la política.

Estem enmig d'una de les pitjors crisis que hem patit des de la recuperació de la democràcia al nostre país.

És una crisi que te moltes cares:

És **una crisi financera**, que va punxar la nostra bombolla immobiliària i va posar de manifest la feblesa del nostre sistema bancari.

És **una crisi d'abast europeu**, que ha disparat les xifres de l'endeutament i ha posat en el límit a països com Grècia i Irlanda, però també a Itàlia i a Portugal. I a Espanya. I que afecta d'una manera o altra, que ningú no ho dubti, a la totalitat dels països de la Unió Europea. Aquesta crisi ha posat de manifest que la construcció europea – el millor que ha passat a Europa en el segle XX – necessita reforçar un dels seus pilars: el de la política econòmica conjunta, que vol dir la capacitat de fer accions concertades per al creixement i per la bona salut de l'economia del conjunt, no només de les seves parts. Per això **calen mecanisme de política fiscal i de política bancària comuns, que facin real i segura l'existència de l'euro, la nostra moneda única.**

És **una crisi econòmica**, que va deixar sense crèdit les nostres empreses, que va aturar de cop l'activitat econòmica i el consum. Que va provocar una caiguda sobtada dels ingressos de les administracions públiques i les ha portades gairebé al col·lapse.

Alguns diuen, per cert, que la crisi ha estat la conseqüència d'un descontrol en la despesa pública del govern.

Em sembla que avui ja està prou demostrat que els nostres problemes no han vingut per un excés de despesa pública, sinó per la brutal caiguda dels ingressos de les administracions públiques i, posteriorment, per l'augment exponencial de les despeses socials derivades de l'augment de l'atur i la pèrdua de llocs de treball.

Hi havia, sí, un sobre-endeutament d'empreses i famílies, esperonat pel crèdit fàcil i probablement per un escàs control públic dels sectors financers a Espanya i al conjunt d'Europa. Però no tenim un serveis públics sobredimensionats. No els teníem fa cinc anys i ara, després d'anys de retallades, encara menys.

És veritat que vivíem – tots – enmig d'una bombolla immobiliària que després de la crisi hipotecària als EEUU vam constatar com era de feble. I de perillosa.

Podem dedicar hores a reflexionar sobre el que hauria passat si algú (governos, partits polítics, reguladors financers, autoritats europees, empresaris, banquers, ...) hagués pres la determinació de punxar aquesta bombolla, alimentada per una desregulació financera amb origen als EEUU, adoptada a nivell europeu i espanyol i per l'existència d'un crèdit barat i irresponsable facilitat pels qui ara s'exclamen de l'existència mateixa de la bombolla.

Crec, però, que és més útil treure'n conclusions que no pas buscar culpables: **el que hem de fer al nostre país és treballar per canviar el model productiu.**

És, efectivament, una crisi del nostre sistema productiu, que posa de manifest la necessitat – com tantes vegades hem dit – de repensar-lo i de treballar més i millor pel creixement de la nostra

indústria i de la nostra capacitat d'innovació i per la millora de les nostres infraestructures productives.

Una crisi financera, una crisi europea, una crisi econòmica.

Amb una crisi social com mai no havíem vist: Les dades d'atur són molt greus.

I si enlloc de mirar-nos les estadístiques mirem el nostre entorn, veiem el dramatisme de la situació. Són moltes les famílies sense cap ingrés. Són molts els aturats que acaben el seu subsidi sense perspectives de trobar feina. Són molts els joves desesperançats que després de treballar intensament en la seva formació, es troben sense horitzons. I molts, massa, els que marxen per trobar oportunitats a d'altres països.

Enmig d'aquesta profunda crisi sorgeixen dos fenòmens que, en realitat, són dues cares d'una mateixa moneda.

En primer lloc el sentiment de menyspreu contra la política i els polítics. La gent, i especialment els qui pateixen directament els seus efectes, exigeix explicacions. Demana als polítics que resolguin aquesta situació i els fa responsables – naturalment – del seu patiment. I s'indigna davant l'aparició de casos de corrupció, que encara que només afecten una minoria, destrueixen el prestigi de la vida pública i provoquen una atmosfera de sospita sobre totes les institucions.

En segon lloc l'agreujament dels problemes en la relació institucional entre la Generalitat de Catalunya i el Govern d'Espanya, que han portat a molts ciutadans a pensar que la solució

és la declaració d'independència. La desgraciada Sentència del Tribunal Constitucional, que corregia allò que els ciutadans i ciutadanes catalans havíem aprovat en un referèndum, després d'una tramitació escrupolosament democràtica a Les Corts, ha tingut conseqüències desastroses.

I és per fer front a aquests dos fenòmens que demano una actitud de serenitat i un esforç de regeneració democràtica.

Serenitat: La crisi econòmica genera, sobretot, desesperança. Desànim i desconfiança en el futur.

No ens podem deixar caure pel pendent del derrotisme. Estem en una situació molt difícil, de la que encara trigarem a sortir. Però hem superat altres crisis també molt importants. No deixo de recordar la situació econòmica que vam viure aquí, a Cornellà, als anys 80. Amb una xifra d'atur extraordinària. I sense la xarxa de serveis i protecció social que ara encara tenim.

Ens en sortirem perquè el nostre país té el potencial per sortir d'aquest atzucac. Però és veritat que les polítiques públiques que s'estan realitzant no ens ajuden: hem de dir, alt i fort, que l'austeritat com a únic principi és un error, un dramàtic error. Ara tothom coincideix en què tal vegada a Europa se'ns ha anat la ma. Que calia combinar la gestió austera del diner públic – per descomptat – amb polítiques anticíclics que ajudessin a revitalitzar la producció i el consum. Ho vam intentar al 2008 i al 2009. Però l'obsessió ideològica dels que avui governen Europa (i Espanya) ho han fet impossible.

Una política d'austeritat obsessiva, que és veritat que ha comportat guanys de competitivitat a Espanya, però a un preu que no és acceptable: 6 milions d'aturats, la nostra classe mitjana empobrida, centenars d'empreses que han plegat i més de la meitat dels nostres joves sense perspectives de treballar.

No hem de caure en la desesperança. Serenitat per no deixar-nos aclaparar, però també una mica de passió per dir que això no és la conseqüència d'un disseny fatal, sinó el resultat d'una política que no vetlla pels interessos de la majoria.

Si les receptes polítiques de la dreta neoliberal no han donat bons resultats, cal canviar-les. Deixin-m'ho dir: tenim el dret a decidir que volem canviar les polítiques.

A Europa cal que acordem una autèntica unió fiscal i bancària, que faci que sigui veritat que comptem amb una moneda única. Europa ha de ser més unió.

Una política fiscal compartida, que permeti finançar una política industrial conjunta, un esforç mancomunat per la innovació i la recerca. Un esforç compartit per al creixement, no només d'una part de la Unió, sinó de tot el seu conjunt. La convergència econòmica i social dels estats europeus no pot ser només un eslògan. Avui és una necessitat, si Europa vol jugar un paper important en l'economia global i no conformar-se a ser un conjunt de bons records en matèria social i cultural.

A Espanya ens cal canviar també l'orientació de les polítiques socials i econòmiques. Les retallades i les pujades d'impostos han tocat fons. No podem seguir destruint teixit productiu i deixant a la cuneta milers i milers de persones.

Control del dèficit públic, sí. Naturalment. Esforç per reduir l'endeutament exterior, també. Per descomptat. Però cal ajudar els sectors productius a superar el parèntesi i cal estimular el consum. Si no hi ha més activitat, si la nostra economia no creix, no hi haurà manera de generar nova ocupació i, en paral·lel, reanimar el consum.

No és amb la desaparició o l'afebliment del sector públic com resoldrem la situació. Ells pensen que sí, la dreta sempre ha volgut unes administracions públiques febles. Jo crec en un sector públic que ajudi els sectors que poden ser motors de la recuperació. Que faci apostes estratègiques que permetin que els nostres sectors punters tirin del carro. Un sector públic que ajudi i que entengui que no podem preveure una sortida de la crisi basada només en el pes del nostre sector turístic i en les activitats estacionals. La clau de volta d'una bona sortida és desenvolupar una política industrial potent. Que es basi en la innovació – i també en la recerca – i en la millora qualitativa dels nostres productes.

Hem de seguir treballant per la internacionalització de les nostres empreses, però ens cal tenir cura de les exportacions amb més valor afegit. És important disposar de plantes de producció a casa nostra, esperonades pels baixos costos laborals i la millora de les nostres infraestructures logístiques. És del tot imprescindible, si volem fer una aposta de futur, disposar alhora de centres tecnològics que permetin, com deia, incorporar més valor afegit a la

nostra producció. Per això és tant greu que els pressupostos de l'Estat hagin menystingut, durant els últims anys, les despeses vinculades a R+D+i. Posar en marxa una estructura de recerca al nostre país ha costat molt. Desballestar-la és, en canvi, molt fàcil. La recuperació serà lenta, molt lenta.

I hem de seguir treballant en la millora de la ocupabilitat dels nostres conciutadans. En plena crisi d'ocupació, amb un atur que hauria de fer encendre totes les alarmes, no és acceptable que es redueixi l'esforç públic per la formació d'aturats i per a la orientació laboral dels qui probablement no podran tornar a treballar en allò que fins ara sabien fer.

Un sector públic, per tant, que tingui musculatura financera. No és cert que el nostre sigui un sector públic sobredimensionat. Les dades diuen tot el contrari. La despesa en educació o sanitat o serveis socials és bastant inferior a la mitjana europea. I el mateix passa amb el nombre de treballadors públics al conjunt d'Espanya.

Per això crec que ara cal una reforma fiscal de fons, que permeti augmentar la nostra base fiscal i dotar de més recursos la nostra administració.

No es tracta simplement d'apujar impostos. No es tracta de pujar els tipus marginals de les diferents figures impositives. Es tracta, en canvi, d'augmentar els ingressos fiscals, amb dos criteris fonamentals: prioritzar la lluita contra el frau fiscal i l'economia submergida, i aconseguir que les rendes de capital aportin més, amb un nou tractament del rendiment del patrimoni i de l'activitat empresarial.

Davant la crisi econòmica, per tant, serenitat. Serenitat i exigència.

I el mateix respecte del conflicte institucional per l'encaix entre Catalunya i Espanya.

Ens diuen, alguns, que no hi ha res a fer. Que ni tan sols hi ha res a parlar, ni a negociar. Obliden que política és, ara i sempre, negociació i pacte. Afirmin que aquests més de trenta anys des de la recuperació de la democràcia i l'autogovern no han valgut la pena.

Jo no hi estic d'acord.

Hem viscut el millor període de la nostra història. En termes econòmics ens ha permès aconseguir un nivell de cohesió social i de benestar extraordinari. I en termes d'autogovern, ha estat el període més intens i de major capacitat de decidir de les nostres institucions.

El balanç d'aquest període és bo. No en tinc cap dubte. I crec que vostès tampoc. Això no vol dir que no siguem conscients de les coses que no van be. O que no van prou be.

La Constitució de 1978 va dibuixar un "estat autonòmic" en un moment en que encara no sabíem què seria això de l'Espanya de les Autonomies. Tampoc no sabíem que pocs anys després formaríem part d'un projecte comú europeu.

Ja fa temps que diem que hi ha problemes en la nostra arquitectura institucional. I que la manca de decisió en la solució d'aquests problemes estava generant un profund malestar a Catalunya.

Vàrem intentar resoldre'ls amb una revisió de l'Estatut, cal recordar-ho. I el resultat és conegut.

Des d'aleshores alguns han enlairat la bandera del "ja n'hi ha prou". Del "n'estem tips".

Des de l'any 2010 el to de la reivindicació nacionalista ha anat pujant de grau, davant la incomprensió del govern central i la perplexitat de molta gent de casa nostra.

En aquests anys han passat de reivindicar un finançament diferent, com el del País Basc o Navarra, a proposar directament la secessió de Catalunya i la creació d'un Estat independent.

I el debat s'ha anat enterbolint. Per això apel·lo a la serenitat. I a la reflexió.

Hi ha problemes reals en la relació entre Catalunya i Espanya? Sí, n'hi ha. I són importants.

Els vull esmentar, per que ara amb tant de soroll passen desapercebuts:

- En primer lloc, **la necessitat que Catalunya sigui reconeguda com una realitat nacional dins l'Estat Espanyol.** Aquesta és una qüestió molt arrelada (i ara molt més) en els sentiments dels catalans. Catalunya és una nació, i això no te perquè comportar problemes per a la convivència a Espanya. Espanya és una realitat plurinacional, es vulgui reconèixer o no. Per la seva història, per la pervivència d'unes comunitats que se senten diferenciades, que parlen una llengua diferent i han viscut en una cultura diferent. Espanya és així. I no ho deixarà de ser per més que alguns vulguin

imposar una altra cosa. El reconeixement nacional de Catalunya ha de comportar, entre d'altres coses, un escrupolós respecte pels temes lingüístics i culturals.

- En segon lloc, cal **poder exercir amb més normalitat l'autogovern**. Passats els anys de rodatge del sistema constitucional constatem que cal millorar el mecanisme d'atribució de competències. Competències més clares, repartiment més nítid entre les que corresponen a l'Estat i les que corresponen a Catalunya. I una reducció del nombre de competències compartides que són font de duplicitats i de conflictes competencials. Amb un espai institucionalitzat per discutir com i què cal fer en la gestió de les polítiques públiques: com coordinar les polítiques fiscals, com participar en la determinació de les decisions de la Unió Europea, com cooperar entre les diverses CCAA, ... Una taula on CCAA i Estat puguin treballar per trobar solucions compartides. Una cambra territorial com tenen tots els estats descentralitzats. La Constitució estableix que el Senat ha de ser aquesta cambra territorial, però és una evidència que avui encara no fa aquesta funció ni la pot fer en les actuals condicions.
- En tercer lloc, disposar d'**un sistema de finançament més just i més eficient**. Cal resoldre, substancialment, tres aspectes:
  - o Una aportació més justa i més equitativa a la solidaritat interterritorial. Catalunya és un territori que aporta solidaritat. És un "contribuent net". Com també ho és

Madrid i Balears. Com ho són, a escala europea, Alemanya o Holanda. Però el nostre sistema de solidaritat no acaba de funcionar com cal. No és admissible que qui aporta al conjunt resulti, després d'exercir la solidaritat, amb menys recursos per càpita que algunes comunitats receptores d'aquesta solidaritat. El sistema ha de ser més equitatiu. I és imprescindible que a l'hora de distribuir els costos de la solidaritat interna les comunitats forals (País Basc i Navarra) també hagin de fer la seva aportació.

- Una major responsabilitat en les polítiques d'ingressos. Catalunya vol i pot exercir una major coresponsabilitat fiscal. I la resta de territoris també. És important que els ciutadans puguin identificar qui és responsable dels impostos i que entengui la correspondència entre un esforç fiscal que li exigeix – també – la comunitat autònoma i els serveis públics que aquesta administració li ha de garantir.
- Una participació efectiva en la gestió tributària. El nostre Estatut proposa la creació d'un Consorci entre l'Agència Tributària de Catalunya amb l'Agència estatal. El consorci s'ocuparia de la recaptació, liquidació i inspecció dels impostos propis i dels compartits. No es tracta de fracturar l'administració tributària espanyola, sinó d'augmentar les sinergies amb la participació de la Generalitat. Això permetria millorar l'autonomia financera del govern català, la transparència en la distribució dels recursos, l'eficàcia en la lluita contra el frau i l'elusió fiscal i un major grau d'identificació davant dels ciutadans com un autogovern responsable, també, dels ingressos.

Aquests són, al meu entendre, els problemes. Molt resumits, naturalment.

En aquests anys, des de la Sentència del TC, els problemes han empitjorat.

Els que van posar en marxa una campanya irresponsable contra l'Estatut, no són encara conscients d'aquestes conseqüències en l'ànim del nostre país. I ara, des del govern espanyol, són incapaços de posar intel·ligència en la superació del conflicte.

Hi ha molta gent, al Partit Popular i al Govern, que creu que cal reorientar l'Estat de les Autonomies. Que cal **“recentralitzar”**. Per això tantes iniciatives legislatives aquest darrers mesos porten el mateix signe: laminar les competències de les CCAA. I per això el discurs que han fet durant aquests anys: la crisi és conseqüència, entre d'altres coses, de la disbauxa de la despesa autonòmica, oblidant que aquestes administracions han de fer-se càrrec de les despeses més rígides, com l'educació, la sanitat o els serveis socials. El repartiment de l'esforç de disminució del dèficit públic entre l'Administració General de l'Estat i les administracions autonòmiques ha estat, aquests darrers anys i segons la meua opinió, injust.

I el nou govern de Catalunya ha volgut aprofitar la frustració d'aquella sentència i l'actitud del govern central per fer un salt al buit, una fugida endavant, que els permeti governar sense haver de parlar de la crisi econòmica i de la seva responsabilitat en l'adopció de mesures concretes.

El fet és que ens trobem avui amb dos governs, el d'Espanya i el de Catalunya que es troben enfrontats. Que han substituït la

necessària negociació i entesa pròpies de qualsevol estat democràtic, pel silenci immobiliària d'una banda i l'apel·lació mística a la ruptura de l'altra.

El govern de Catalunya ens parla, encara que amb subterfugis, d'independència. I afegeix que, amb aquesta independència, la situació econòmica de Catalunya millorarà. Fins i tot han distribuït publicitat explicant que amb la separació d'Espanya tindrem majors pensions i disminuirà l'atur.

S'ha construït, durant aquests tres anys, una atmosfera al nostre país que desqualifica qualsevol solució que no passi per aquest procés secessionista.

Doncs bé, jo segueixo insistint a dir que la independència no és la millor solució.

No ens podem quedar com estem, que quedi clar.

La proposta de silenci i immobilitat que ofereix el govern central no és acceptable. Cal moure fitxa i demostrar que entenen la situació, que la comprenen i que volen sincerament trobar una solució equilibrada.

No sóc independentista no perquè no cregui amb la viabilitat econòmica de Catalunya com Estat independent. Seria viable, però molt més feble que no pas ara.

Crec que hi ha raons de fons i raons pràctiques per rebutjar la solució independentista.

Em sembla que els vincles afectius entre molts ciutadans del conjunt de l'Estat encara existeixen i que la seva ruptura provocaria una ferida molt dolorosa.

Em sembla – també – que per als ciutadans i ciutadanes del país és millor funcionar com Massachussetts que no pas com a Lituània, amb tots els respectes. Prefereixo ser un territori líder en un estat gran, amb capacitat d'influència en el pont de comandament i participació en la política europea, que no pas ser un petit estat del continent europeu buscant el seu encaix – difícil – a la Unió Europea.

El projecte de construcció europea ha de basar-se en estats econòmica i socialment forts que deleguin cada cop més competències a les institucions democràtiques comunitàries, superant el paper antic dels estats-nació.

No, en efecte, crec que la independència no és la millor solució, encara que el debat que estem vivint aquí sembla donar-ho com evident.

Crec que hi ha vies menys traumàtiques i menys arriscades per trobar solucions als nostres problemes. Crec que el “tot o res” en que està situat el nostre debat polític és molt perillós.

Per això parlo de serenitat. I una gran dosi de responsabilitat que crec que tots hem d'exigir al govern de Catalunya i al govern d'Espanya. Les coses que estan en joc són massa importants com per reduir la discussió a una fórmula màgica.

Mirin, governar és tractar de buscar solucions als problemes que te una societat. Qui governa ha de proporcionar opcions, camins, propostes, mesures, ... I explicar-ne les conseqüències.

Els ciutadans, col·lectivament, expressen sentiments. Com els han expressat molts en les manifestacions sobiranistes que hem vist. El

govern ha de conèixer, i comprendre i analitzar aquests sentiments i les causes que els provoquen. Però després ha de proposar camins clars. No aventures sense un resultat conegut. I encara menys, aventures basades en mitges veritats o prometent miracles que tots sabem que no són reals.

Serenitat, doncs, i reflexió: No és millor buscar altres vies per resoldre els problemes, reals, que tenim? No convé analitzar si la via d'una reforma federal de la Constitució és millor? No hem de parlar més, i buscar més aliances, per encarar aquest repte?

Els parlava a l'inici, també, de la distància creixent entre polítics i ciutadans. També és un problema real i molt de fons. I, si m'ho permeten, molt lògic.

Què ha de pensar el ciutadà que fa confiança en les seves institucions i que veu que aquestes són incapaces de governar l'economia?

Com explicar que avui la política és massa local quan l'economia s'ha globalitzat?

Encara pretenem gestionar les polítiques públiques amb instruments del segle XIX mentre que l'economia ja està situada al segle XXI.

Les grans decisions del sistema financer, que condicionen l'economia dels nostres països, es prenen al marge de la política local però condicionen la política local. És per això que és tant important el projecte europeu i la recuperació de la seva vitalitat. Necessitem més Europa, no pas menys.

I què han de pensar les persones que pateixen per arribar a final de mes, per alimentar o educar els fills. O per fer front a problemes de salut, ... quan veuen a polítics o empresaris embrutats en casos de corrupció?

Ens cal un esforç de regeneració democràtica. És a dir, ens cal un esforç per fer millor la nostra democràcia, que vol dir fer-la més transparent, més forta i més oberta.

Per això el primer que ens cal és acceptar, amb humilitat, que el nostre sistema de representació té problemes. Explicitar-los és el primer pas, necessari per trobar solucions.

La reforma de la nostra democràcia, que també hauria de formar part de la revisió constitucional, implica treballar en quatre fronts:

- La reforma de les administracions públiques, per fer-les més transparents, menys burocratitzades i més obertes a la participació ciutadana.
- La reforma dels partits polítics, regulats per una norma massa antiga i massa simple. Els partits polítics són el principal instrument de participació democràtic (no l'únic, certament). Per això cal donar la importància que pertoca a la reforma de la seva estructura. La llei hauria de regular la vida democràtica interna, establint els processos d'elecció dels òrgans directius i les seves funcions. Hauria d'establir un procediment d'eleccions primàries públiques per a l'elecció dels candidats i hauria de definir – també – les fonts de finançament i els mecanismes de control.
- La reforma del sistema electoral, de manera que trobem una major i millor vinculació del representant respecte dels seus

representats, sense que això posi en dubte el caràcter proporcional dels nostres parlaments. Una proposta basada en el sistema electoral alemany (combinació de llistes per circumscripció i llistes per candidatura) podria ser una bona fórmula

- La millora dels mecanismes de participació directe dels ciutadans, per mitjà de la presentació de proposicions de llei i amb la celebració de consultes.

No hi ha democràcia sense institucions democràtiques. I fins ara no hem trobat un millor sistema que la democràcia representativa, basada en la celebració d'eleccions lliures, que serveixen per determinar la composició dels parlaments i la formació dels governs.

Jo no vull que això es posi en perill. Ens ha costat massa aconseguir-ho.

Per això crec que ens cal un esforç col·lectiu de regeneració democràtica. Més democràcia. Millor democràcia.

Moltes gràcies per la seva atenció.